

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Ob štiridesetletnici. — „Slomškarji“, čujte! — Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic. — Po volitvi v V. kuriji. — Zmes. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva. — Listnica upravištva.

Ob štiridesetletnici.

Z današnjo številko končuje naš list svoje štirideseto leto. Res lepa starost za slovenski list. Ta lepa starost je pa tudi najboljše izpričevalo za naš list, da je, upoštevaje razmere in potrebe časa, hodil vedno po pravem potu. Ko bi ne hodil „Učiteljski Tovariš“ po potu, katerega so mu začrtale potrebe časa, bi ga že davno več ne bilo med živimi. Ni naš namen, razpravljati danes, kaj je storil naš list v teh štiridesetih letih za šolo in učiteljstvo dobrega in koristnega, povdarjamo le ob njega štiridesetletnici, da, ko bi danes takega lista ne imeli, bi ga morali pa ustanoviti, če bi ne bilo že prepozno.

Ce se ozremo nekoliko v zgodovino „Učiteljskega Tovariša“, zapazimo, da je izvrševal svoj program vedno po potrebah časa. V prvi dobi svojega obstanka se je boril naš list le za narodno šolstvo, kakoršno si je želela tedanja konkordatska doba, puščal je pa popolnoma v nemar izboljšanje gmotnega stanja učiteljstva. Zato je imel pa tudi nad polovico naročnikov — duhovnikov, a prav malo učiteljev.

Pozneje je razširil „Učiteljski Tovariš“ svoj program v toliko, da se ni potozal izključno le za šolstvo, kakoršno so si želeli duhovski krogi, ampak se je postavil na stališče novega šolskega zakona. S tem korakom je izgubil „U. T.“ simpatije duhovnikov, pridobil je pa zato več naročnikov med učiteljstvom.

Leta 1896. se je pa postavil „U. T.“ izključno le na učiteljsko stališče, ne oziraje se na druge stanove. To je bil najvažnejši prevrat v Tovariševem življenju. Duhovščina ga je zapustila popolnoma in skoraj bi bilo kmalo po njem, da se ni začelo učiteljstvo ob enajsti uri zavedati. S „Tovarišem“ bi padla takrat pri nas svobodna šola in z njo svobodoljubno in napredno učiteljstvo. Svobodna šola in svobodno, dostojno plačano učiteljstvo, je „Tovarišev“ program ob njega štiridesetletnici. S tem programom zremo danes zaupno v bodočnost, ker smo prepričani, da le na podstavi tega programa nam bodo nastopili srenejši in boljši časi.

Zato pričakujemo, da se bo vse napredno učiteljstvo še tesneje oklenilo našega lista, ter ga podpiralo gmotno in duševno. Pred vsem potrebujemo gmotne podpore, zato nujno prosimo vse one gg. naročnike, ki so z naročnino še zaostali, da jo čim preje dopošljejo.

Hkrati prosimo tudi, da blagovolijo naročniki tudi naročnino za prihodnje leto čim preje poslati, ker le tako nam je mogoče v upravištvu in pri razpošiljanju lista vzdržati red. Pri vseh listih je navada, da se naročnina plačuje na prejšnjem; naj se tudi naši cenjeni naročniki ravnajo po tem.

Svoje prijatelje prosimo, da „U. T.“ čimbolj razširjajo med učiteljstvom in ljudstvom. Vsak star naročnik nam pridobi vsaj enega novega. Svobodni šoli in svobodoljubnemu učiteljstvu nasprotno časopisje se razširja vodno bolj, zato je vsakega naprednega učitelja sveta dolžnost, da razširja naš list in tudi druge novi šoli prijazne časopise. Torej le vsak na delo, komur je mar boljša bodočnost našega stanu!

„Slomškarji“, čujte!

„Slovenski Učitelj“, glasilo „Slomškarjev“ in „Slomškaric“, piše v svoji 23. številki: „Duhovniške nadvlade nočemo. To trdijo naši nasprotniki, ker nam hočejo izpodmakniti tla med učiteljstvom. Mnogo jih je, ki tem lažnjivim trditvam verjamejo, mnogo jih je pa takih, ki poznajo nas in one, pa jim ne verjamejo“.

Res lepe besede za kaline in omahljivce, katere hočejo s to sladko vabo pridobiti za-se. Kdor pa bere druge klerikalne liste (Slovenec, Slovenski List, Domoljub, Slovenski Gospodar, Primorski List, Gorica itd.) ter paznim očesom zasleduje v njih razne psovke in napade na učiteljstvo in novo šolo, se ne bo vsedel na te klerikalne limanice. Ni mu treba biti posebno prebrisan, da bi takoj ne izpoznal, kakšen namen imajo klerikalci z učiteljstvom in šolo. Najrajše bi takoj danes spravili vse posvetno učiteljstvo s pozorišča ter jih namestili z redovniki in redovnicami.

Redovne šole so že od nekdaj ideal klerikalcev. Naši domači klerikalci sicer ne izdajo kar naravnost tega „zvitarkega“ namena, ker se boje, da bi jim utegnili škodovati, če bi bili preveč odkriti, zato se večkrat tudi potuhnejo ter hlinijo učiteljstvu, češ, „duhovniške nadvlade nočemo“. Verjemi jim, kdor je gluhi in slepi! Današnji dopis s Kranjskega in pa notica v „Vestniku“ pod zaglavjem „Nekaj za Slomškarje“ kažeta jasno, kako hud trn v peti je učiteljstvo klerikalcem.

Kar naravnost pa je izdal namen klerikalcev „Novi List“ iz Trsta. To klerikalno glasilo je priobčilo dne

24. listopada letos tak pamflet na učiteljstvo in novo šolo, da mora taka pisava tudi prvaku „Slomškarjev“ odpreti oči — če ni že popolnoma slep — kako mislijo klerikalci o učiteljstvu in novi šoli.

Torej „Slomškarji“ in „Slomškarice“, čujte, berite in strmite!:

„Novi List“ piše: „Učiteljstvo — résen stan. (Napisal neučitelj in — vendar učitelj!)*) Ako trdim, da je učiteljstvo résen stan, menim, da s tem nikomur ne storim krivice. Pač pa se utegnem zameriti na to ali ono stran s tem, kar hočem v nastopnem spregovoriti o učiteljstvu in njega zastopnikih.

In kaj je, kar hočem povedati?

To-le: dobra polovica naših učiteljev ne zasluži tega imena v pravem pomenu besede, kar ni v čast in ponos temu resnemu stanu.

In to trditev hočem takoj tudi utemeljiti in jo podkrepiti s tehtnimi dokazi.

Dokler je bil naš šolski pouk izročen duhovskemu stanu, često pa redovnikom, rohnelo se je proti tem učiteljem, da so prestrogi, preneuki, a v splošnem prekonservativni. V tem pogledu se morda to strinja, v pogledu strogosti, kar mi je znano, so bili učenci nemalokrat neusmiljeno pretepani po kakem strastnem učitelju. Dogajale so se v tem pogledu nemalokrat stvari, pri katerih bi bil smel govoriti kazenski zakon o jstro besedo.

In vendar je resnica, da je baš v tej dobi nastala prislovica „šiba novo mašo poje“. V današnjem pomenu ljudske vzgoje je ta pregovor nekako primitiven, ker po nazorih našega časa to pač ni nič posebnega, ako kdo samo — novo mašo poje. Toda iz tedanje šole so izšli tudi drugi znameniti možje slovenski možje, pred katerimi bi smela naša doba narediti globok poklon in to sta storila brezovka in „kanarček“ („španski les“) patrov francižkanov.

No prišel je čas, ko se je redovnikom iztrgal iz rok šolski pouk ter ga izročil lajkom v kratkem jopiču. Menili bi, da postane potem v marsičem bolje ter da bode tudi „kulturni napredek“ zadobil drugo lice. Toda naravnost rečeno napredek je vsled nove naredbe tičal v tem, da je več ljudi možkega spola dobilo svoj stalni kruhek, a dežela in država je dobila izdatno breme na stroških za vzdrževanje novih učnih učiteljskih močij.

A sedaj si oglejmo te nove učne moči od bliže, za katere narodi potrošijo tako ogromnih svot, a katere svote so še vedno premajhne, ako se upošteva potrebe, ki jih ima novo učiteljstvo z ozirom na njega domačnost itd., a se s temi potrebami primerjajo priproste potrebe redovnikov, katerim je n. pr. zadostovala ena kuta za leta in leta in ni bilo treba jemati ozira na „vnanjost“ učitelja.

Kaki so povprečno naši novodobni učitelji?

V svojem 19. letu ostavi učiteljišče in potem je „zrel“ za učitelja, — torej pravcati otrok med otroci! Pa mi povej, čitatelj, koliko spoštovanja zamorejo imeti otroci pred tako mladim učiteljem? Prav malo, a ga tudi zares malokdaj imajo. Resnica je temveč, da s takim učiteljem učenci norce brijejo ter se ne brigajo za njegove opomine, katere često ne smatrajo niti resnim. Gorje pa ubogemu učitelju-mladeniču, ako bi se drznil dati ukor učencu, ali ga celo kaznovati! Tu leti toče in dežja na reveža od strani starišev! No nemalokratov po-

učujejo taki učitelji otroke v „boljših hišah“ za kak novčič odškodnine, kajti težko se izhaja ob bori plačici učitelja začetnika.

Ako se pregreši učitelj v kakem oziru, v nevarnosti je njegov „postranski zaslužek“. Ali ni ob takih in enakih razmerah učitelj pravcati „parija“ učencev in njihovih roditeljev, cele javnosti svojega okraja? No, in učiteljski stan gotovo ne žanje lovorik od takih prepogostih slučajev!

Pa to še ni najslabša stran učiteljstva. — Ozmimo se po drugi „kvalifikaciji“ večine učiteljev. Povprečno gre govorica, da so učitelji (sit viena verbo!) — „lumpje“, t. j. pijanci, ponočnjaki, babjeki in kar je takega več. In ta govorica ni tako neopravičena. Učitelj, ki je vsled prirojene človeške slabosti zabredel recimo v slabo družino, česar ob svojih stanovskih ozirih često ne more drugega nego postati pijanec in ponočnjak. Koliko sicer dobrih učnih močij vidimo poginiti na tej strasti. Znani so mi slučajji, ko so učitelja našli pijanega, spečega za kakim plotom, ko bi imel iti poučevati v šolo, ali vsaj je bil zaklenjen doma v svoji sobi med tem, ko je „razred“ čakal nanj.

Resnično je, da je tem razmeram mnogo krivo to, ker imajo učitelji mnogokrat preveč prostega časa, kajti da bi se učitelj posvetil kakemu idealnemu poslu v korist narodne blaginje ali prosvete v svojih prostih urah, to je pač težko zahtevati, — istina pa je tudi, da taki učitelji niso v čast svojemu stanu. Zdaj pa si vzemimo resnost in vzvišenost učiteljskega stanu, za kateri bi moral vsak učitelj žareti z vsem idejalnim žarom svoje duše, in pa take zastopnike tega stanu! Ali je možno misliti, da izvršuje tako učiteljstvo vestno svoje dolžnosti? Nikakor! V takem učiteljstvu se zaplodi vsled zadolževanja itd. beda in ž njo demoralizacija, ki rodi učiteljske rodbine, na katere zasmehom kaže sleherni občan. Ali kaj še posamezni člani učiteljstva! Tu je žalostnih, pomilovanja vrednih eksemplarov, ki končujejo svoje življenje v obupu in — bolnišnicah.

Ni potem čudo, ako se učiteljstvo često pritožuje čez premajhno plačo.

Bože! Ako bi se hotelo samo vse dolgove in druge „lepe“ obveznosti učiteljev poravnati, trebalo bi vzeti v roke par milijonov! Učitelj vzgajaj in redi mnogoštevilno deco, ženo itd. a to vse iz svoje plačice, res ni čuda, da se tožbe za povišanje plače v enomer množijo, kar vsega ni bilo treba pri — redovnikih. (Sic! Uredn.)

No in potem tudi ni čuda, ako učiteljstvo v sedanji obliki napravlja slab in baš nasproten utis na one, ki bi se sicer radi potegnili za njega dobro, a naposled je še najmanjše čudo, ako postane veliko število učiteljev v svoji stiski in bedi — renegatov in narodnih neznačajnežev, kakoršni so se jeli baš v zadnjem času ponavljati v slovenskem učiteljstvu iz narodno-naprednega tabora, katera firma je baš nekako primerno zavetje za bankerotirane kolege. Le poglejmo v vrste narodno-naprednih učiteljev! Morda je ni izjeme med njimi, ki bi ne bila zapadla demoralizaciji vsled gori označenih razmer.

Resnično, ako se gre stvari na nje politično dno, morali bi spoznati, da baš oni najmerodajnejši faktorji, ki so poskrbeli za lajike v učiteljstvu, so dobro znali, kam pride med avstrijskimi Slovani po teh zastopnikih učiteljstvo; — znali so, da mora obvezeti demolarizacija polagoma ves učiteljski stan, a kot takega ga ima potem nemška propaganda ondi, kjer ga je hotela imeti; pri-

*) Torej duhovnik, oziroma redovnik.

pravljenega, izročiti slovensko dečo nenasitnemu germanskemu žrelu.

Na vse to kažejo jako sumljiva znamenja v „Učiteljskem Tovarišu“. Ta list naprednih učiteljev je pisan že popolnoma v duhu prusaškega „Schule und Haus“ in skoro da v duhu — Schulvereinskem. Ako pristaši te stranke pravijo: „bodimo mednarodni!“ ali da pozdravljajo v svoji sredi strastnega germanofila Peerza in druge take stvari, potem vemo, kam pes taco moli, potem vemo, da imamo v onih ljudeh, ki bi morali biti glavna narodna opora naše mladine, najnevarniše narodne izdajice. A v oči gled tej nevarnosti moramo trpečim srcem vzklikniti: tudi to je še moralo priti čez naš ubogi narod in srčno želeli si moramo nazaj zopet časov z redovniškim učiteljstvom, ki vsaj ni vzgajalo nar. mladine za tujce.“

Ta pamflet objavljamo danes brez komentara; tega bomo pisali po novem letu.

Kdor ima torej le trohico učiteljske časti v sebi, se mora z gnjevom obrniti od klerikalcev ter se ogibati njihovih „Slomškovih zvez“ in prav tako tudi glasila te klerikalne pastí.

Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic.

Kdor le količkaj opazuje naše delovanje, mora pač priznati, da smo v kratkem času jako napredovali. Še v nedavni dobi smo bili prezirani in od vsakoga strahovani. Nikdo nas ni ščitil, a vsakdo je od nas zahteval največje vlnudnosti, skromnosti in ponižnosti. Če nas je kdo udaril po enem licu, naj bi mu ponudili še drugo, a Bog ne daj, da bi se kdo pokazal moža. Po njem je bilo, ker je preiskava vselej izkopala nekaj, „was sich für den Lehrer nicht ziemt“. Kolikim tovarišem so se tem načinom odjedle petletnice!

Prišla je doba peticij, katere so razne deputacije izročale strogim našim gg. nadzornikom in drugim oblastnikom v dobrohotni pregled z dostavkom: „A, gospod, ne naša, ampak Vaša volja se naj zgodi“. In če je tak gospod blagovolil izpregovoriti par prijaznih besedij, ali če je celo roke stisnil članom deputacije, bil je vesel ves Izrael.

A danes nastopa isto učiteljstvo odločno, da se popolnoma otrese svojega hlapčevanja. Danes tirja važnosti svojega stanu primernih pravic. Danes kaže, da je i ono živ del človeške družbe, ki ne pusti, da se preko njega preide na dnevni red. Danes je tisto tlačeno učiteljstvo najgorečnejši zagovornik človeških pravic, osobito pa zagovornik občne prosvete. Danes si upa to zatirano učiteljstvo izreči, kateri kandidati za državni zbor mu ugajajo, kateri ne, upa si te kandidate interpelirati, da, predrzne si celo učitelja kandidovati za državni zbor.

Kolika izpremema v kratki dobi tridesetih let!

A nismo še na vrhuncu, in nitita postojanka nam ni še povsem zajamčena. Ne smemo si še oddahnuti, ne smemo še mirovati in odložiti orožja, ker nasprotniki nam rastejo, ko gobe po dežju. Mnogo je zavidnežev, ki bi nas radi strmoglavili na prejšnje naše stališče. Z denunciacijami in sumničenji delujejo zoper naše prvoboritelje, držeč se gesla: „Udaril bom pastirja in čreda se bo razkropila“. In kakor nam kažejo izgledi iz drugih pokrajin, tudi oblastnije niso preveč naklonjene našim voditeljem.

Vsled tega je treba, da se združimo tesneje, da stojimo kakor skala trdno vsi za enega, eden za vse. Le če bo za vsakim našim voditeljem stala truma enakomiselnih tovarišev, le tedaj bomo dovolj močni. — Še je mnogo tovarišev in tovarišic, ki le od daleč opazujejo naše bojevanje, ali pa se za isto celo ne zmenijo, češ, če bo kaj dobička, ga bodem itak deležen, izgubiti pa ne morem ničesar, če se za nič ne brigam. Vse te moramo skušati privedi v naše kolo, vse te moramo navdahniti z živo stanovsko zavestjo.

Tega pa s sedanjo našo organizacijo vsaj na slovenskem Štajerju ne moremo kmalo doseči. Naša majhna okrajna društva so sicer že mnogo storila za razvoj naše stanovske zavesti, za naš ugled in za našo nadaljno naobrazbo, a združiti nas v enotno postopanje za skupnimi smotri, pa vendar ne morejo.

„Zveza jugosl. uč. dr.“ in pa „Lehrerbund“ sta pa preveliki organizaciji, da bi se mogli veliko brigati za specifično naše razmere. Pri nas mora se z ozirom na narodnost drugače postopati, kakor pri „Lehrerbundu“ in z ozirom na deželo zopet drugače, kakor pri „Zavezi“. Vrhutega moreta ti zvezi zborovati le v večjih krajih in le malo učiteljev more redno srkat in avdušenje velikih učiteljskih zborov.

Nam je na vsak način potrebna „Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“, ki se bo vsled sklepa društvenih predsednikov, oziroma zaupnikov, storjenega v Celji 11. m. m., v kratkem osnovala.

Ta „Zveza“ pohitela bo lahko v vsak kraj, da je le ob železnici, povsod bo lahko navduševala tovariše in tovarišice za sveto našo stvar. Ona bo naše zadremance poiskala takorekoč v njih brlogih ter jih potegnila na solnce, da se jim bo videla vsaj barva. Ona bo našim klevetnikom zamašila usta in ne bodo nam mogli več očitati narodnega izdajstva. Na njenih shodih razmotrivale se bodo šolske in stanovske stvari po naših razmerah in lahko se nam bo združiti v enotnem postopanju. Šola, kakor naš stan, bosta s tem le pridobila.

K njenim zborom bomo lahko klicali tako imenovane šolske prijatelje, tam jim bomo lahko povedali, kaj od njih želimo in tam bomo tudi izvedeli, česa se nam je od njih nadejati. Pri takih shodih padlo bo sto in sto klenih zrn, ki bodo obrodila obilno žlahtnega sadu nam in narodu našemu.

„Zavezi jugosl. uč. dr.“, kakor tudi „Lehrerbundu“ pa naša „Zveza“ ne more biti v kvar, ona jima bo delo le olajšala, ker jima bo privedla veliko množico zavednih bojnikov.

Dal Bog, da se ta „Zveza“ kmalo oživi in nam uresniči naše nade!

Ko izide osnutek njenih pravil v „Tovarišu“, sezimo tovariši in tovarišice urno po njem, da s svojim sodelovanjem ustvarimo kolikor mogoče zdrav in čil organizem, ki bo nam v veselje in ponos, nasprotnikom šole in učiteljstva pa v strah! Na zdar!

Po volitvi v V. kuriji.

Letos smo stopili učitelji prvič v volilno borbo. Če upoštevamo razmere naše dežele, v katerih se nahaja naše še zelo nezavedno ljudstvo, moramo pač priznati, da je v teh razmerah dobil naš kandidat g. L. Jelenc prav